

ერთა სოლიდარობა

(1911 წლის საქალაქო არჩევნების გამო)

1.

დიდი და სერიოზული საკითხია მოწესრიგება ურთიერთობისა იმ ერთა შორის, რომელნიც მეზობლად სცხოვრობენ, მომწყვდეულები ერთ სახელმწიფოს ფარგალში. ვინც სცდილობს ამ საკითხის დიდმნიშვნელობის გაქარწყლებას, ერთა სოლიდარობის საქმეს ცუდ სამსახურს უწევს. ჩვენში, მაგალითად ჯერ კიდევ იმდენად განუვითარებელია პოლიტიკური აზროვნება, რომ ყოველი სურვილი ერთა შორის ურთიერთობის განსაზღვრულ ფარგალში ჩაყენებისა დაგმოიბილია და მონათლულია, როგორც შოვინისტური და პროგრესის წინააღმდეგი მიდრეკილება. ჩვენში ფაქტს ფაქტად ვერ აღიარებთ. ჩვენ ჯერ ვერ გავგიბედნია იმ აზრის აღიარება, რომ ერთა შორის ქიშპობა ბუნებრივი და აუცილებელი მოვლენაა. საქმე ის კი არ არის, რომ ეს ქიშპობა დავმალოთ და დავფაროთ. თავი და თავი ის არის, რომ ამ ქიშპობას ველური და ბარბაროსული ელემენტები ავაცილოთ და კულტურული მივანიჭოთ. ჩვენთვის არც ისტორია არსებობს, არც სხვა ხალხთა და ერთა თავგადასავალი და გამოცდილება

სოლიდარობის გრძნობა იბადება იქ, სადაც თანაბარუფლებიანობა სუფევს, პატივისცემა **პიროვნებათა** შორის, სულერთია ეროვნულია იგი პიროვნება, თუ კერძო, მაგრამ თუ მე პიროვნებამდე ვერ ავმაღლდი, სხვისი პატივისცემის იმედი არ უნდა მქონდეს. ერი, რომელსაც თავისი თავისა არა სწამს-რა და რომელიც ვერ ამაღლებულა პიროვნებამდე, სხვისი წყალობის მოლოდინში ნუ იქნება. ვინც თვითონაც არ იცავს თავის ღირსებას, მისთვის თავს არავინ გამოიდებს. „ჩათლახ“ ადამიანს დერეფანში არავინ შემოუშვებს. კარგად ვიცი, რომ ყოველივე ეს ეწინააღმდეგება სახარების იდეალს, მაგრამ ცხოვრების კანონი ერთია, სახარების კიდე, მეორე. ამ გარემოებას ვერავინ შესცვლის, და თუ ჩვენ ცხოვრების შვილნი სახარების წაქეზებით, სხვისი თანაგრძნობისა და სიყვარულის იმედით ვიქნებით, მალე გაგვიცრუდება ეს იმედი.

ერთა შორის ურთიერთობა სენტიმენტალური გრძნობით ისაზღვრება. მჩაგვრელ ერში შეიძლება კეთილისმოსურნენიც ერივნენ, იმისთანავე იყვნენ რომლებიც თავისიანებში ძმობასა და ერთობას ქადაგებდნენ და სხვის ღირსებისა და ინტერესების პატივისცემას ასწავლიან, მაგრამ უნდა კარგად გვახსოვდეს, რომ ამ ქადაგებას, არავითარი ნაყოფი არ ექმნება იმ დრომდე, სანამ ჩაგრული მხარე თვითონ არ მოინდომებს თავისი პიროვნების დაცვას და სანამ იგი თავის სიმტკიცით თვითონ არ დაიმსახურებს სხვის პატივისცემას.

ამას წინათ სომხურ გაზ. „მშაკში“ სოლიდარობაზე იყო ლაპარაკი. გაზეთი გვარწმუნებდა, რომ იგი ყოველთვის ურჩევს სომხებს ქართველების ინტერესები მიიღონ მხედველობაში. აი, მაგალითად, საქალაქო არჩევნების საკითხი. ხომ ქართველებსაც

ჰყავთ ღირსეული და საქმის მცოდნე მოღვაწენი და სომხებმა, რომელნიც ამომრჩეველთა სიაში უმრავლესობას შეადგენენ, ამ ქართველებს თეთრი კენჭი უნდა ჩაუგდონო. ერთი სიტყვით „მშაკის“ სურვილი ის არის, რომ ქალაქის საბჭოში ღირსეული პირნი შეგროვდნენ, განურჩევლად ეროვნებისა.

მართალი გითხრათ, მე არ მჯერა, რომ ამ ხასიათის ქადაგებამ რაიმე ნაყოფი გამოიღოს. არავითარი უფლება არ მაქვს „მშაკის“ გულწრფელობაში ეჭვი შევიტანო. ხოლო უნდა ვსთქვა კი, რომ მოწყალებიდან წარმომდგარ ერთობასა და სოლიდარობას მაინც და მაინც დიდი ფასი არ უნდა ჰქონდეს, თუ ქართველებს ღონე არ შესწევთ საკუთარი ინიციატივით და ენერგიით მიიღონ ის, რაც მათ ესაჭიროებათ, ამა თუ იმ გაზეთის სენტიმენტალური მოწოდებით მათ არა შეემატებათ რა. გაზეთის მოწოდება ცხოვრებისა და ისტორიის კანონს ვერ შეცვლის. და ეს კანონი გვასწავლის იმას, რომ შეგნებაც არა გვსურს: თუ ერი არა სცემს პატივს თავის თავს, მას არავისი პატივცემის იმედი არ უნდა ჰქონდეს. თუ ერს არ ძალუძს თავისი უფლების მოპოვება და დაცვა, არავინ მისცემს ამ უფლებას და მის დარაჯად არავინ დადგება. სოლიდარობა თანასწორუფლებიანთა შორის არის შესაძლებელი. ერი ერს ჩასწიხლავს, როდესაც ერთი ამ ერთაგანში „ჯაგლაგია“, მეორე კი - მხნე და გამჭრიახი. ერი ერს დაუმეგობრდება, როდესაც არც ერთს არ ექნება საშუალება ერთი ერთმანეთის დაჩაგვრისა.

ამგვარად, თავი და თავი საგანი, ის არის, რომ ერთა ურთიერთობა ჩააყენოთ იმგვარ პირობებში, როდესაც თვითოეულ ერს საშუალება მოესპობა ერთმანეთის დაჩაგვრისა. გამოძებნა და გამორკვევა ამ პირობებისა არის შინაარსი ეროვნულ პრაქტიკულ პოლიტიკისა.

აი, ამ საგანზე ლაპარაკი ითვლება ჩვენში შოვინისტურ და რეაქციონურ მისწრაფებად. რაკი ეროვნული ანტაგონიზმის არსებობა უარყოფილია, უარყოფილი იქნება რასაკვირველია, ყოველივე ის, რაც მიმართულია ამ ანტაგონიზმის კულტურულ კალაპოტში ჩაყენებისთვის. რაკი აღიარებულია, რომ ჩვენებური ეროვნული ქიშპობა, სომეხ - ქართველ სოვდაგართა ქიშპობაა და სხვა არაფერი, დამცირებული იქნება, რასაკვირველია, ყოველი ცდა ამ საკითხის მოწესრიგებისა, რადგან იგი ცდა განმარტებული იქნება, როგორც მოსარჩლეობა ამა თუ იმ ერის სოვდაგართა ჯგუფისა. ასეთ უმწეო მდგომარეობაშია ჩვენში შეგნება იმ სოციალ-პოლიტიკური წრისა, რომელშიაც ვცხოვრობთ.

ჩვენდა საბედნიეროდ, ერთი ნუგეში-ღა გვაქვს. ჩვენს დაბრმავებულ მდგომარეობაში სხვა ერნიც ყოფილან. ყოფილან, ხოლო ამ დაბრმავებიდან გამოსულან და ეხლა ჰფიქრობენ ასე, თუ ისე მოაწესრიგონ გამწვავებული ურთიერთობა ეროვნებათა შორის. მას შემდეგ, რაც ავსტრიის ერებში ეროვნულმა შემეცნებამ გაიღვიძა, ამ ერთა შორის გაჩაღდა მკაცრი ბრძოლა. ეროვნებათა შორის ბრძოლას ავსტრიაში ძალ - უფლობის დაპყრობის ბრძოლის ხასიათი აქვს. ყოველი ერი ცდილობს, რაც შეიძლება

მეტი გავლენა იქონიოს ძალ-უფლობის ორგანოებზე, რათა ამ გავლენის საშუალებით თავის ერს გამოსტყუოს ესა თუ ის უპირატესობა. რვა ერი იმის ცდაშია, რომ ერთმანეთს სამარე გაუთხარონ და სხვის უბედურობაზე თავისი კეთილდღეობა ააგონ, ბოლოს, როგორც იყო, მიხვდნენ, თუ რა საშიშ გზას დაადგნენ და უნდა ხაზი გაუსვათ იმ გარემოებას, რომ ახალი გზის მაჩვენებელი და ანტაგონიზმის მორიგების მქადაგებელი ავსტრიის სოციალ-დემოკრატია გამოვიდა. „პოლიტიკურად დამწიფებულ მუშა კლასის ინტერნაციონალიზმი, -ამბობს ოტტო ბაუერი, დღეს სრულიად სხვა რამეა, ვიდრე გულუბრყვილო კოსმოპოლიტიზმი პროლეტერიატის ახალგაზრდობის ხანისა. მუშათა კლასი ზურგს აღარ უბრუნებს ეროვნებათა სხვა და სხვაობას, ამ ფაქტს რომელიც გამოცდილებით არის დადასტურებული და ეროვნება მისთვის „ბურჟუაზული ცრუმორწმუნოება აღარ არის, ცრუმორწმუნოება, რომელიც ვითომ აფერხებს კაცობრიობის განთავისუფლებასაო“, (Національний вопрос і соціал-демократія, გვ.324).

ახალი რა შეიტანეს სოც.-დემოკრატიულმა მწერლებმა ამ საკითხის გარკვევაში? რათა ავსტრიის სახელმწიფო არ დარღვეულიყო განზე გამწევ ერთა წყალობით და რათა თვითეულ ერს ჰქონოდა მინიჭებული კულტურულ განვითარებისთვის საჭირო პირობები, მათს წინაშე წარმოსდგა ფრიად დიდმნიშვნელოვანი საკითხი. საჭირო არის, მათის აზრით, ერთ სახელმწიფოში მცხოვრებ ერთა შორის მომწესრიგებელ უფლების შექმნა (внутри-государственное международное право).

წინათ გვქონდა აღნიშნული ის გარემოება, რომ საკითხის ამგვარად გადაწყვეტა არ მიგვაჩნია ერთად-ერთ შესაძლებელ გადაწყვეტილებად. ჩვენს ლიტერატურაში, მაგალითად, სხვა გვარადაც იყო დასმული საკითხი. Bâton - იც მომხრე იყო ერთა შორის უფლების შექმნისა, ხოლო ეს უფლება, მის განმარტებით, ინტრა - სახელმწიფოებრივი კი არ უნდა იყოს (внутригосударственное), არამედ ინტერ - სახელმწიფოებრივი (между государственным). Bâton -ი თვითეულ ერს ანიჭებდა სახელმწიფოებრივ ფუნქციებს და ამგვარად თანამედროვე სახელმწიფოთა შორის უფლება ერთა შორის უფლებად ხდებოდა. ეს უკიდურესი, რადიკალური გადაწყვეტაა ეროვნულ პრობლემისა იურიდიული ნორმების საშუალებით. ჩვენ ეხლა არ შევალთ ამ საგნის გარჩევაში. ვიტყვით კი იმას, რომ ამ ორ მიმართულებათა შორის შეიძლება იქმნეს წამოყენებული მესამე, რომელშიაც მორიგებულია თითქოს საკითხის ორგვარი მიდრეკილება. ეს მესამე აზრი, აღიარებს რა იგი ერთ სახელმწიფოში მცხოვრებ ერთა შორის უფლების შექმნის საჭიროებას, ამასთან ყოველ ერს ერთ ტიპის ავტონომიას არ ანიჭებს. აქ შესაძლებელია, გარემოების მიხედვით, კულტურულ - ნაციონალურ და ნაციონალურ - ტერიტორიალურ ავტონომიათა კომბინაციების წამოყენება. მაგრამ დღეს ჩვენ არ გამოვუდგებით არც ამ საგნის განმარტებას

შევდგეთ შპრინგერ - ბაუერის თვალსაზრისზე. ის, რაც მათ აღიარეს, უკვე დიდი ნაბიჯია ეროვნებათაშორის უთანხმოების მოსპობის საქმისთვის. სხვა და სხვა ერებით დასახლებულ სახელმწიფოში ინტერნაციონალურ უფლების შექმნის საჭიროება - ეს არის

პირველი საღი სიტყვა ეროვნულ საკითხში. ერის აღიარება პიროვნებად და სხვა და სხვა ეროვნულ პიროვნებათა ურთიერთობის მოწესრიგება **უფლებრივი ნორმებით**, ინტერნაციონალური უფლებით - ეს აღიარებაა. ორგანული პრინციპისა, დადასტურებაა ავტონომიზმის და ფედერალიზმისა, ხოლო უარ-ყოფაა ცენტრალიზმისა და ატმიზმისა.

რა კავშირი აქვს ყველა ამას საქალაქო არჩევნებთან? როგორ უნდა გადავავათ ერთი მოვლენა მეორესთან? ქალაქი ტფილისი ხომ საქართველოს დედა ქალაქია, ამასთან ცენტრია კავკასიის მმართველობისა და ამასთან კიდევ სხვა და სხვა ეროვნებით დასახლებული ქალაქია. სხვა და სხვა ეროვნებით დასახლებული ადგილები ამერიკურეთში ბევრია, განსაკუთრებით ამერიკეთში. ასე რომ ეროვნებათა შორის ურთიერთობის საკითხი, რომელიც ტფილისში აღიმგვის, ტფილისს გარედან ცხოველმყოფელი საკითხია. (ჩვენ აღარ ვახსენებთ აღმოსავლეთ კავკასიას, სადაც მსგავსს მოვლენათ ვხედავთ). თუ ეს საკითხი მოსაწესრიგებელია ტფილისში, ამგვარადვე მოსაწესრიგებელია ყველგან, სადაც ერთი ერის ინტერესი შეეჯახება მეორე ერის ინტერესს. ამგვარად ადგილობრივი საკითხი საზოგადო საკითხად ხდება და მუნიციპალური პრობლემა ეროვნულ პრობლემის ნაწილად.

2.

ზემონათქვამიდან გამომდინარეობს, რომ ერთა შორის სოლიდარობის დამყარებისათვის საჭიროა ერის უფლების აღიარება. განკერძოებულ ერის უფლების კონსტიტუცია იქნება საფუძველი ერთა შორის კავშირის განმტკიცებისა. ერნი, რომელნიც ისტორიულ გარემოებათა ძალდატანებით მეზობლად სცხოვრობენ, უნდა იყვნენ ჩაყენებულნი შესაფერ უფლებრივ ფორმებში, სადაც მყუდრო და მშვიდობიან ცხოვრებას მიეცემიან.

ყველა კარგი, იტყვიან, მაგრამ ეს ხომ შორეული საქმეა, რომლის განხორციელება დღევანდელ პირობებში არ შეიძლება? გარდა ამისა, ვსთქვათ, შევთანხმდით ამ თეორიულ ნიადაგზე, ამ შეთანხმებას განა შეუძლიან შესცვალოს რამე აი თუნდაც დღეს წამოყენებულ მუნიციპალურ საკითხში? სწორედ ეს მოსაზრება აქვს მხედველობაში რუდოლფ შპრინგერს, როდესაც იგი ამბობს: „ვიცი, რომ ყოველივე ეს ერთბაშად ვერ განხორციელდება, მაგრამ მიუხედავად ამისა, სანამ უკანასკნელ ნაყოფს ვნახავდეთ და სანამ იძულებულნი ვიქნებით ერთი კერძო კომპრომისი შევცვალოთ, მეორე კომპრომისად, ჩვენ უნდა ვიცოდეთ სად მივდივართ?... ამიტომ აკტუალ, თანამედროვე და რეალურ საგნად ჩაითვლება ის, რაც არარეალურ, შორეულ, უტოპიურ და თეორიულ დებულებად ეჩვენება მკითხველს, რომელსაც ასე ადვილად ჰდლიან პოსტულატები და ტენდენციები. მხოლოდ ეს შორეული აძლევს სახელმძღვანელო აზრს ჩვენს **მახლობელ** გამრჯელობას და კრიტერიუმს დღიური მოქმედების დაფასებისთვის. თუ ყოველი ჩვენი წინასწარი მუშაობა და გარჯა არ ისაზღვრება ამ საბოლოო მიზნით,

ამგვარი შრომა და გარჯა მხოლოდ შეაფერხებს ჩვენს მსვლელობას; სადაც აზრი ფართოდ გადაშლილი არ არის, აქ არც დღიური გამარჯვებაა. თუ შეგნება თეორიულად ნათელი არ არის, არც პრაქტიკული მუშაობა გვექნება ნაყოფიერი“. (Національна проблема, გვ.3-4), თუ მართალია ყოველივე ეს ავსტრიელ ერთათვის, რამდენად სამართლიანია ამგვარი აზრი ჩვენისთანა დაბეჩავებულ ხალხისათვის, რომელსაც ჯერაც ვერ გაუგნია გზაკვალი და რომლისთვისაც, მწუხრის ბურუსით გარემოცულისთვის, დღესაც არ არის ნათელი, ის საიტკენაც მიდის იგი.

შრინგერი კომპრომისებზე ლაპარაკობს. ავსტრიელ ერთა თანამედროვე ისტორია სწორედ რომ კომპრომისების ისტორიად ჩაითვლება - ისე ძნელი იყო მორიგება სხვა და სხვა ერთა ინტერესებისა და ისე მძიმე - მძიმედ ისახებოდა აზრი ჰარმონიულ და სოლიდარულ ურთიერთობისა. ერთხანს ავსტრიაში დიდი იმედი ჰქონდათ კურიალურ სისტემისა. ამ სისტემის დამყარებით მოელოდნენ ერთა შორის შეთანხმებას. საგულისხმოა ისტორია ამ საკითხისა.

ჯერ კიდევ ამ ნახევარ საუკუნის წინ კურიალურ სისტემას ჩეხები იცავდნენ. ავტონომიური ოლქების დაწესებას, კურიების დაწესებას ამჯობინებდნენ. ავტონომიური ოლქები აშინებდნენ იმ მხრივ, რომ სხვა ოლქებში („გვირგვინის ოლქებში“) ჩეხების უმცირესობა არ დაჩაგრულიყო. რიგერმა შეიტანა წინადადება, რათა ეროვნული სასამართლო დაწესდეს კურიების მიხედვით. კონსტიტუციონალურ ეპოქაში კურიების მხურვალე მცველად იყო ფიშგოფი, რომელმაც ამ საგნის გამო თხზულებაც დასწერა: „ავსტრია და მისი არსებობის გარანტია“. 1871 წელს ბოგემიის ლანდტაგმა პრაქტიკულად დააწესა ეს სისტემა და გამოსცა კანონი შესახებ ჩეხთა და გერმანელთა ნაციონალურ ინტერესების დაცვისა ბოგემიის საკაროლევოში“. მაგრამ შემდეგში ეს კანონი გაუქმდა. ხოლო, რადგან ამ კანონის ძალით, კურიებს აწესებდნენ წვრილ ერთეულებში და მაზრებში და ხარჯის აკრეფის უფლებაც ჰქონდათ ამ კურიებს, ამიტომ, შპრინგერის აზრით, აქ თითქოს გაუბედავად წამოყენებული იყო ეროვნულ-ავტონომიური, პერსონალური დანაწილების პრინციპი.... შემდეგში ამ სისტემას იცავდნენ გერმანელები, ჩეხები კი წინააღმდეგნი იყვნენ მისი. 1890 წლის შეთანხმების პროექტში ხელმეორედ ვხედავთ ნაციონალურ კურიებს. ამ სისტემას გაუმჯობესების ნაცვლად უკან-დახვევის ხასიათი აქვს. 1871 წლის პროექტში გერმანელების და ჩეხების კურიები იყვნენ მარტო. ამ პროექტში და კიდევ მსხვილ შემამულებთა კურიები მიუმატეს. ეს პროექტიც ბოლოს გაუქმდა. დარჩა მხოლოდ და ცხოვრებაშიაც გატარებულ იქმნა სასკოლო საბჭოს სექციებად დაყოფა. შპრინგერი ამ უკანასკნელ გარემოებასაც აძლევს მნიშვნელობას. ეროვნული პრინციპის მიხედვით დანაწილება ორგანოების და მათის კომპეტენციისა, დაწესებულებისა და პირებისა, რომელნიც ამ დაწესებულებებს ემორჩილებიან, ამბობს იგი, ერთად ერთი გზა არის მშვიდობიანობისა. ხოლო მარტო კურიის პრინციპი საკმარისი არ არის. და აი რატომ. ყოველი ნაცია ცდილობს გაერთიანებული და გარემოცული იყოს. ამგვარი მისწრაფება ნაციაში იმდენად დიდია,

რომ მიუხედავად ეკონომიურ წინააღმდეგობისა ნაციის ფარგალში მოქმედებენ ეროვნული პარტიები. რომ შეიძლება კიდევ ბოგემიას, მორავიასა და სილუზიაში, ერთი მხრივ, ხოლო კრაინასა, შტირიასა და კარინტიაში, მეორეს მხრივ, ჩეხურ და სლოვენურ კურიების დაარსება, ამ კურიების დაარსებით არ გვექნება არც ჩეხური არც სლოვენური ნაცია სახელმწიფოებრივ - უფლებრივი ხასიათი, არ გვექნება ეროვნულ ძალთა გაერთიანება და ამ გაერთიანებულ ძალების ამოძრავება. ეროვნულ ინტერესს ჰქმნის მიზანთა და საშუალებათა ერთობა. და მხოლოდ ამ ერთობის წყალობით ხალხი პოლიტიკურად ეროვნებად ხდება. ეროვნულ მთლიანობის გარეშ არ არის ეროვნული ავტონომია.... კურიების წინააღმდეგ ითქმის კიდევ ის, რომ კურია არ სცილდება **ადგილობრივ** კანონმდებლობის ფარგალს, და ამიტომ მას არ ძალუძს მიანიჭოს ერს იმგვარი ძალა, რათა ამ ერმა იქონიოს გავლენა სახელმწიფოებრივ კანონმდებლობაზე და **მმართველობაზე**. მმართველობის უფლება თავი და თავი უფლებაა ერისთვის. დღეს ერი მოკლებულია ამ უფლებას და მოკლებულია ამასთან ერთად ორგანოებს ეროვნულ მმართველობისა... ამ თვალსაზრისით რომ ვიხელმძღვანელოთ, საჭიროა თანახმად შპრინგერის აზრისა, კურიალური პრინციპის გავრცელება სახელმწიფოებრივ მოქმედების ყველა დარგში. მაგრამ მაშინაც ეს სისტემა უნაკლულო არ იქნებოდა.... საქმე ის არის, საჭიროა კურიას ჰქონდეს მინიჭებული **ფორმალური იურიდიული ნორმები**. კურიას უნდა მიენიჭოს დამოუკიდებელი იურიდიული არსებობა... მას უნდა ჰქონდეს სუბიექტური უფლებები, რომელთა დაცვაც იქნება შესაძლებელი სასამართლოში.... ამ სახის კურია იმგვარ კორპორაციად იქცევა, რომელიც საჭიროა ეროვნულ პერსონალურ ერთეულისათვის. გარეგნობით იგი თითქოს არ განირჩევა, განვითარებულ კურიალურ სისტემისგან. განსხვავება მხოლოდ უფლებათა სისრულეშია და ამ უფლებათა უზრუნველობა პერსონალურ ერთეულში. ამგვარად, არაა სამყოფი ნაციის კურიად აღიარება. იგი უნდა იქმნეს აგრეთვე **იურიდიულ პიროვნებად**, კერძო უფლებრივ და საზოგადო უფლებრივ მნიშვნელობით.... თუ ზედმიწევნით დავაკვირდით საქმეს, პერსონალური (ავტონომიური) პრინციპი კი არ არის განვითარებული კურიალური სისტემა, არამედ კურიალური სისტემა არის გაუბედავი ცდა პერსონალურ (ავტონომიური) პრინციპის განხორციელებისა... (იხ. იქვე გვ.44-48)

ამ ვრცელი განმარტების შემდეგ გასაგები არის, მგონი, ის აზრი, რომ კურიალური სისტემა მხოლოდ მაშინ სწვევს ეროვნულ საკითხს, როდესაც ერი ხდება ცალკე კურიად და ამ ერს განსაზღვრული უფლებები ენიჭება. ავსტრიის ერთა ისტორიის შეცდომები საკმარისს ნათელს ჰფენენ ამ უტყუარ აზრს. არა მგონია რომ ჩვენთვის საჭირო ყოფილიყოს ამ შეცდომების გამეორება, მაგრამ თუ ისტორიული პირობების ძალდატანებით ვერ ავიცილებთ თავიდან სხვა ერთა შეცდომების გამეორება, მაგრამ თუ ისტორიულ პირობების ძალდატანებით ვერ ავიცილებთ თავიდან სხვა ერთა შეცდომების გამეორებას, უნდა ვიცოდეთ მაინც ამ შეცდომის ნამდვილი ფასი და ხასიათი.

მაშ თუ კურიალური სისტემა უარ-ყოფილი უნდა იყოს, როგორ უნდა შეუგუოთ ამ უარ-ყოფას პროპორციონალურ წარმომადგენლობის საკითხი? აქედან წარმოსდგა ხომ საპოლემიკო ალიაქოთი და ეს საკითხი დარჩა დღემდე გამოურკვეველი.

გაუგებრობა ამ საკითხში, ჩემის აზრით, იქიდან წარმოსდგა, რომ ჩემმა მოპირდაპირეებმა არ მიიღეს მხედველობაში ის, თუ რაგვარ პოლიტიკურ ფორმებში შესაწყნარებელია განხორციელება ეროვნულ - პროპორციონალურ წარმომადგენლობისა. მათ თვალწინ სდგას ცენტრალისტური ფორმა სახელმწიფოსი და კურიალური სისტემა ამ ფორმაში დაწესებული. და ამ ფორმის იქით გახედვა კი ვეღარ მოახერხეს.

„მნათობმა“ სხვა ცოდვებთან ერთად ისიც დამწამა, ვითომ მე არ ვხედავდე განსხვავებას პროპორციონალურ (არა ეროვნულ) და ეროვნულ - პროპორციონალურ წარმომადგენლობის შუა. მაგრამ ამ განსხვავებას ბალღი თუ ვერ დაინახავს. ეროვნული ელემენტი მეორისა თვალსაჩინოდ ხდის ამ განსხვავებას. ხოლო შეცდომა არის იმის თქმა ვითომ ეროვნულ - პროპორციონალური წარმომადგენლობა ყოველ შემთხვევაში და ყოველ პირობებში რეაქციონური და კონსერვატიული მოვლენაა, როგორადაც ჰგონია „მნათობს“. რეაქციონურია იგი დასავლეთ გუბერნიებში, სადაც კურიალური სისტემის განმტკიცებით რუს - მემამულეთა ზურგი გაუმაგრეს და მსხვერპლად შესწირეს მათ არა მარტო პოლონელთა და ებრაელთა ინტერესები, თვით რუს - გლეხკაცობის ინტერესებიც. უნაყოფო იყო იგი სისტემა ავსტრიის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, რადგან იგი არა სპობდა ერთა წინააღმდეგობას, არა სპობდა საშუალებას ერთა ჩაგვრისა. მაგრამ სულ სხვა ხასიათს იღებს ეროვნულ-პროპორციონალური წარმომადგენლობა, როდესაც ერის ორგანიზმი აღიარებულია კურიად, კორპორაციად, ავტონომიურ ერთეულად.

შპრინგერ - ბაუერის სისტემის თანახმად ავსტრია ეროვნულ ავტონომიებად იყოფება. კავშირი და ფედერაცია ამ ავტონომიებისა საფუძვლად ხდება ავსტრიის სახელმწიფოებრივ წყობილებისა. ამის მიხედვით სამგვარ ორგანოების დაარსება არის მიუცილებელი, ორგანოები სახელმწიფოებრივი, საოლქო და ეროვნული. კანონმდებლობა და მმართველობაც სახელმწიფო, საოლქო და ეროვნული მყარდება. ამ ორგანოებსა და დაწესებულებებში, რა ხასიათისაა წარმომადგენლობის პრინციპი?

წვრილი ეროვნული ერთეული, თანახმად შპრინგერის აზრისა, სასკოლო ერთეულიც არის. ხოლო ნაციონალური მეტრიკები სასკოლო და საარჩევნო მეტრიკებათ არიან აღიარებულნი. იქ სადაც ეროვნული წვრილი ერთეული მეტად პატარაა და მას არ ძალუძს თავისი ხარჯით სკოლების შენახვა, იგი უერთდება სხვა ერთეულებს, ხოლო სასკოლო საბჭოში პროპორციონალურ წარმომადგენლობის უფლებით სარგებლობს. **საარჩევნო მეტრიკები აქაც ნაციონალური მეტრიკებია.** (Государство и Нація გვ.79). რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ როცა ერთი ერის ერთეული უერთდება მეორე ერის ერთეულს, ვსთქვათ განათლების საქმეებში, ამ შეერთებული ერთეულების საერთო ორგანოში აღიარებულია საჭიროება ეროვნულ-პროპორციონალურ წარმომადგენლობისა. წინააღმდეგ

შემთხვევაში საარჩევნო მეტრიკები ნაციონალურ მეტრიკებად არ იქნებოდნენ აღიარებულნი

ახლა ნახეთ როგორ არის დაყენებული მოხელეთა არჩევნების საკითხი. ავსტრიაში ამ ნიადაგზე ეროვნებათა შორის იჩენს თავს მკაცრი ბრძოლა და მოურიგებლობა. „ამ საკითხის მოწესრიგებისთვის, - ამბობს შპრინგერი, - ეროვნულ დაჩაგრის შემცირებისათვის და მშვიდობიანობის დამყარებისთვის საჭიროა მიენიჭოს ეროვნულ და საოლქო საბჭოებს უფლება მოხელეთა პროპორციონალურის წესით არჩევნებისა. თანამდებობაზე დანიშვნა ან არჩევნების წესით უნდა სწარმოებდეს და ამ შემთხვევაში თვითმმართველი ეროვნული ერთეული განსაზღვრულ სფერაში სახელმწიფოებრივ ფუნქციებს მიითვისებს, ან კიდევ იგი წარადგენს კანდიდატთა სიას, რომლისგანაც მინისტრები აირჩევენ მოხელეებს“. (იქვე 78) განა აქაც ეროვნულ - პროპორციონალური პრინციპი არ არის დაცული? ავიღოთ ახლა კანონმდებლობა. კანონმდებლობას ჰქმნის პალატა. ოლქში ნაციონალური მეტრიკებია საარჩევნო მეტრიკები. ხოლო ნაციონალური ოლქები არიან ამასთანავე საარჩევნო ოლქები. პერსონალური პრინციპი, - ამბობს შპრინგერი, წმინდა მექანიურად სწყვეტს უმცირესობის წარმომადგენლობის და ნაციონალურ საარჩევნო კურიების საკითხს. (იქვე.65)

რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ აქ საარჩევნო კურიების დაწესება არც არის საჭირო, რადგან ეროვნული ერთეული არის აღიარებული პიროვნებად და პროპორციონალურ-ეროვნულ არჩევნების პრინციპს იგი თავის თავად (მექანიკურად) ანხორციელებს.

მგონი, ამ მოსაზრებათა გათვალისწინება საკმარისია იმ აზრის გარკვევისთვის, რომ ეროვნულ - პროპორციონალური სისტემა, ჩემ მიერ შეწყნარებული, სრულიადაც არ არის დაკავშირებული კურიათა საკითხთან და რომ იგი სისტემა, აღნიშნულ პირობებში მოწყობილი, სამართლიანობის დამამყარებელი სისტემაა.

მაგრამ, კიდევ ერთხელ ვამბობ, ვსთქვათ, ზემოთ მოყვანილი მოსაზრებანი ყალბი მოსაზრებანია, ვსთქვათ, ამ საკითხში შპრინგერის აზრი სისწორით ვერ გავიგე, - მზადა ვარ კამათის გასაადვილებლად ერთ წამს ხელი ავიღო ამ სისტემაზე - განა ყოველივე დანარჩენი ე. ი. **კონსტიტუცია ეროვნულ იურიდიულ პიროვნებისა და უფლებრივ პირობებში ჩაყენება ამ იურიდიულ პიროვნებათა ურთიერთობისა**, განა შესაწყნარებელია მომხრე იყოთ ამ პრინციპისა და ამასთან იდგეთ ამ „სტიქიურ“ ურთიერთობის ნიადაგზე, რომელზედაც დგას საქალაქო არჩევნების და სხვა მრავალ საკითხებში გაზეთი „მნათობი“ თავისი პუბლიცისტებითურთ? აქ აშკარა წინააღმდეგობაა. თუ ერი ორგანული ერთეულია, შეუსაბამოა ატომისტურ პრინციპის უპირატესობის გამართლება საქალაქო, საერო, გინდ სახელმწიფოებრივ ორგანოების ფარგალში. მართალია, წინააღმდეგი პოზიცია დღევანდელ პირობებში პრაქტიკულად ვერ განხორციელდება. მაგრამ თეორიულ პრინციპის აღიარება ხო შესაძლებელია? სწორედ ამ პრინციპის აღიარებას არა ბედავს „მნათობი“, არა ჰბედავს, რადგან ის კრიზისი, რომელსაც უკვე რამდენიმე წელიწადი

განიცდიან მისი თანამოაზრენი, ჯერ კიდევ ძლეული არა არის, და რადგან ამ დამლევისთვის, აშკარაა, ჯერ კიდევ არ მოეპოვებათ ახალი შემოქმედებითი ძალები.

ერთა შორის სოლიდარობის ქადაგება საჭირო და კარგი საქმეა. მაგრამ არა ნაკლებ საჭიროა ამისთვის პრობემების დამზადება. „თუ მშვიდობიანობას ესწრაფებით, - ამბობს შპრინგერი, - იცოდეთ რომ იგი ჯადო ყვავილსავით თავის თავად არ აღმოცენდება. არა, მძიმე შრომით უნდა შეიმუშავოთ ამისათვის ნიადაგი. და თუ ამ ხასიათის შრომის უნარი გაკლიათ, ამოწონი დარჩებიან თქვენი კეთილი განზრახვანი!“

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

ქ. ქუთაისის 32 -ე საჯარო სკოლის ისტორიის მასწავლებელმა თეა გაგუამ.

აპრილი, 2020 წელი'

#დარჩისახლში